

*Άγιος Ονούφριος Νεαπόλεως ( Gerola, αρ.553)*

**Θέση**

Βουλισμένη (περίχωρα)

**Τύπος**

Μονόχωρος καμαροσκεπής

**Περιγραφή**

Μονόχωρος καμαροσκεπής με 1 ενισχυτικό τόξο (σφενδόνιο) σε κιλλίβαντες.

**Συντεταγμένες:**

**Σωζόμενο εικονογραφικό πρόγραμμα<sup>1</sup>**

*Ιερό:*

*Αψίδα, τεταρτοσφαίριο:* (1) Παναγία και αρχάγγελοι.

*Τόξο αψίδας Ζώνη 1 (μέτωπο):* (3) Αναπεσών / *Ζώνη2 (βόρειο ποδαρικό):* (2) Γαβριήλ (από Ευαγγελισμό) / *(νότιο ποδαρικό):* (2) Παναγία (από Ευαγγελισμό) / *Ζώνη 3 (βόρειο ποδαρικό):* (4) Στέφανος, *(νότιο ποδαρικό)* (5) Διακοσμητικό.

*Νότιος τοίχος:* Ζώνη 1 (πάνω), Λειτουργικός κύκλος – Ιεράρχες σε ορθογώνια διάχωρα, (6-8)

*Βόρειος τοίχος:* Ζώνη 1 (πάνω), Λειτουργικός κύκλος – Ιεράρχες σε ορθογώνια διάχωρα, (9) Κυπριανός, (10) Επίσκοπος, (11) Ελευθέριος,

*Βόρειος τοίχος Ζώνη 2 (κάτω),* (12) Άγιος.

*Καμάρα:* (13) Ανάληψη

*Κύριος Ναός:*

*Τμήμα ανατολικά του σφενδονίου:*

*Νότιος τοίχος,* (14) Προφήτης / *Βόρειος τοίχος,* (15) Προφήτης.

*Τμήμα δυτικά του σφενδονίου:*

*Νότιο τμήμα Καμάρας :* Ζώνη 1 (πάνω): (16) Γέννηση / Ζώνη 2 (κάτω): (17) Υπαπαντή, (18) Άγνωστη σκηνή.

<sup>1</sup> Gerola / Λασσιθιωτάκης, 1961, αρ.553, Πληροφορία εξ ακοής.

Παπαδογιάννης, 1992, 155, αναφέρει Υπαπαντή, Έγερση, Βαϊοφόρος, Σταύρωση, Νιπτήρας(ς), Εισόδια, Πλατυτέρα, Ιεράρχες σε ορθογώνια διάχωρα.

*Βόρειο τμήμα Καμάρας* : Ζώνη 1 (πάνω): (19) Βαϊοφόρος (20) Έγερση Λαζάρου / Ζώνη 2 (κάτω): (21) Σκηνή από Βίο Ονουφρίου, (22) Εισόδια.

*Δυτικό τύμπανο*, Ζώνη 1 (πάνω): (23) Σταύρωση  
Ζώνη 2 (μεσαία): Αγίες σε ορθογώνια διάχωρα, (24 -26).

*Νότιος τοίχος*, Ζώνη 3 (κάτω): Αγιολογικός κύκλος, (27) Ονούφριος, (28) Αδιάγνωστη μορφή, (29) Γεώργιος έφιππος.

*Σφενδόλιο, εσωράχιο*: (30) Μηνάς, (31) Άγιος, (32) Άγιος, (33) Άγιος, (34) Άγιος, (35) Άγιος, (36) Νέστωρ, (37) Νικήτας, (38) Άγιος, (39) Άγιος.

### **Χρονολόγηση τοιχογραφιών**

Πιθανή χρονολόγηση της ζωγραφικής στο β΄μισό του 14<sup>ου</sup> αι.<sup>2</sup>

### **Παρατηρήσεις:**

#### **Εξωτερικό:**

*Νότιος Τοίχος* διαμορφώνεται με 3 τυφλά αψιδώματα στη γένεση των οποίων παρεμβάλλεται πλινθοπερίκλειστος διάκοσμος με ρόμβο πάνω σε κόσμημα σχήματος (T), (ArchitFoto / εικ. 01-03). Στο δυτικό τυφλό αψιδώμα -στη θέση της αρχικής θύρας- προστέθηκε θύρωμα από γκρίζο ασβεστόλιθο. Στο κεντρικό αψιδώμα προστέθηκε παράθυρο. Η μετασκευή χρονολογείται στο 16<sup>ο</sup> – 17<sup>ο</sup> αι.<sup>3</sup>

*Αψίδα* βρίσκεται στενό ακόσμητο αγιοθυρίδιο (ArchitFoto / εικ. 09).

<sup>2</sup> Σύμφωνα με τον Παπαδογιάννη η ζωγραφική χρονολογείται στα τέλη του 12<sup>ου</sup> – αρχές 13<sup>ου</sup> αι.  
Παπαδογιάννης, 1992, 155

<sup>3</sup> Παπαδογιάννης, 1992, 154

**Τοιχοδομία:** Αδρά λαξευμένος ντόπιος γκρίζος ασβεστόλιθος και συνδετικό κονίαμα με τσιμεντοκονίαμα. Στο βόρειο τοίχο παρεμβάλλονται βήσσαλα.<sup>4</sup>

**Περιβάλλον χώρος:** Συγκρότημα κελιών στα βόρεια και στα Δυτικά.

### **Καταγεγραμμένη Μαρτυρία:**

Ο Παπαδογιάννης αναφέρει μαρτυρίες που υποδεικνύουν χρήσεις του ΒΔ συγκροτήματος: 1) Κατοικία Μεγαλοκτηματία, 2) Μοναστική κοινότητα, 3) Κατοικία αγά.<sup>5</sup>

### **Κατασκευαστικές Φάσεις του ναού.**

Οι φάσεις δεν μπορούν να καθοριστούν με ακρίβεια.

Πιθανή 1<sup>η</sup> φάση: Κατασκευή του ναού (13<sup>ος</sup> αι.) / Τοιχογράφηση 14<sup>ος</sup> αι..

Πιθανή 2<sup>η</sup> φάση: Διάνοιξη θύρας και παραθύρου.

### **Καταγεγραμμένες επεμβάσεις**

Εργασίες Αναστήλωσης στα 1985.<sup>6</sup>

---

<sup>4</sup> Η σημερινή τοιχοδομία είναι αποτέλεσμα της αναστήλωσης του 1985. Παπαδογιάννης, 1992, 153

Ο Παπαδογιάννης αναφέρει την ύπαρξη της τεχνικής της κρυμμένης πλίνθου.

<sup>5</sup> Παπαδογιάννης, 1992, 152

<sup>6</sup> Παπαδογιάννης, 1992, 153

## ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ –ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γκιολές, 1990: Ν.Γκιολές, Βυζαντινή Ναοδομία, Αθήνα, 1990.
- Παπαδάκη – Oekland, 2000β: Σ.Παπαδάκη – Oekland, «Από τη ζωή των ζωγράφων στην Κρήτη κατά τους πρώτους αιώνες της Ενετοκρατίας», Πεπραγμένα του Η Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου, 9-14 Σεπτεμβρίου 1996, Β2, Ηράκλειο 2000, 155-77.
- Παπαδογιάννης, 1992: Μ.Παπαδογιάννης, Η Βουλισμένη του Μεραμπέλλου Κρήτης, Αθήνα, 1992.
- Gerola – Λασιθιωτάκης, 1961: G. Gerola - Κ. Λασιθιωτάκης, Τοπογραφικός κατάλογος των τοιχογραφημένων εκκλησιών της Κρήτης, Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, Ηράκλειο, 1961.